

PAPER DETAILS

TITLE: KISILERIN YASAMI ANLAMLANDIRMA BIÇIMLERİ VE MUTLULUGA BAKIS AÇILARI
ARASINDAKİ İLİSKİ

AUTHORS: Dilek ARLI ÇİL,Muhammed Furkan SOLTEKİN

PAGES: 1053-1069

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1501389>

Yayın Geliş Tarihi: 11.01.2021

Yayına Kabul Tarihi: 10.09.2021

Online Yayın Tarihi: 30.09.2021

<http://dx.doi.org/10.16953/deusosbil.858137>

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi

Cilt: 23, Sayı: 3, Yıl: 2021, Sayfa: 1053-1069

ISSN: 1302-3284

E-ISSN: 1308-0911

Araştırma Makalesi

KİŞİLERİN YAŞAMI ANLAMLANDIRMA BİÇİMLERİ VE MUTLULUĞA BAKIŞ AÇILARI ARASINDAKİ İLİŞKİ¹

Dilek ARLI ÇİL*

Muhammed Furkan SOLTEKİN**

Öz

Bu çalışmanın amacı, felsefe alanındaki literatürde ortaya koyulan, kişilerin yaşamı anlamlandırma biçimleri ve mutluluğa bakış açıları arasındaki ilişkilerin, nitel araştırma aracılığıyla derinlemesine irdelenmesi ve anlaşılmasıdır. Literatüre göre, iki tür mutluluk anlayışı ve iki farklı anlamlandırma biçiminden söz edilebilir. Bunlar, Hobbes'un ortaya koyduğu hazzı dayanan mutluluk anlayışı ve Aristoteles tarafından geliştirilen erdeme dayalı mutluluk anlayışıdır. Bu iki farklı anlamlandırma biçiminden ilki şeyleri öznel yararlarla bağlantılı olarak değerlendirme ve şeylerin kendi değerini görerek değerlendirmedir. Bu çalışmada, İnsan ve Toplum Bilimleri alanında çalışan akademisyenlerin yaşamlarını anlamlandırma biçimlerinde bu ikiliğin görülüp görülmediği ve bu anlamlandırma biçimleriyle mutluluğa bakış açıları arasında nasıl bir ilişki olduğu araştırılmıştır. Katılımcıların, İnsan ve Toplum Bilimleri alanında çalışan akademisyenler olmasının nedeni, çalışma alanları dolayısıyla "mutluluk" ve "anlam" kavramları üzerine düşünme gereğinin daha fazla oluşudur. Çalışmanın amacına uygun bir şekilde, 22 katılımcıya, yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme tekniği kullanılarak anlam, mutluluk, amaç ve değer kavramlarıyla bağlantılı sorular yöneltilmiş ve bu kavramları nasıl içeriklendirdikleri incelenmiştir. Bu çalışmada elde edilen bulgulardan hareketle, yaşamı öznel yararları ile bağlantılı olarak anlamlandırılan katılımcıların mutluluğu hazzın varlığı olarak gördüğü, yaşamı, şeylerin kendindeki değerini görerek anlamlandıran kişilerin ise mutluluğu, erdemlere ve tür olarak insanın değerlerine dayalı bir iyi olma hali olarak gördüğü sonucuna varılmıştır. Böylece, felsefe literatüründe ortaya koyulan, yaşamı anlamlandırma biçimleri

¹ Bu araştırma, Maltepe Üniversitesi Etik Komisyonu'nun 10.04.2020 tarihli kararıyla, etik olarak uygun bulunmuştur. Maltepe Üniversitesi'nden proje desteği almıştır.

Bu makale için önerilen kaynak gösterimi (APA 6. Sürüm):

Arılı Çil, D., Soltekin, M. F. (2021). Kişilerin yaşamı anlamlandırma biçimleri ve mutluluğa bakış açıları arasındaki ilişki. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23 (3), 1053-1069.

* Dr. Öğr. Üyesi, Maltepe Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Felsefe Bölümü, ORCID: 0000-0001-8004-4916, dilekarli@maltepe.edu.tr.

* Araş. Gör., Maltepe Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Felsefe Bölümü, ORCID: 0000-0001-9951-7322, furkansoltekin@maltepe.edu.tr.

ve mutluluğa bakış açıları arasındaki ilişkilerin, katılımcı akademisyenlerin düşüncelerindeki karşılıkları gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Anlamlandırma, Değer, Amaç, Mutluluk.

THE RELATION BETWEEN THE TYPES OF MEANING ASCRPTION TO LIFE AND APPROACHES TO HAPPINESS²

Abstract

The aim of this study is to understand and evaluate the relations between individuals' meaning ascription to life and their understanding of happiness as stated in the philosophical literature using qualitative research. In the literature, there are two different types of meaning ascriptions and two understandings of happiness. The first understanding is to see it in relation to pleasure as Hobbes does. The second understanding is to see it in relation to virtue. Of those two different meaning ascriptions, one evaluates things in relation to personal utility, the other evaluates things grasping their own value. In this study, it is analyzed how different meaning ascriptions to life and their relation to different understandings of happiness are observed in the participants who are academicians in humanities and social sciences. The participants are academicians who studied in the area of humanities and social sciences because due to their study area, they are more inclined to think on the concepts of happiness and meaning. For the aim of the study, using semi-structured interview method, questions concerning meaning, happiness, purpose and value are asked to 22 participants and their understanding of those concepts are analyzed. From the findings of this study, it is concluded that participants who value things considering their own utility see happiness as the existence of pleasure, and the participants who value things considering their own value independently of their utility see happiness as a kind of wellbeing which comes as a result of exercising ethical virtues. Thus, the relations between individuals' different types of meaning ascription to life and their understanding of happiness as it is stated theoretically in the philosophical literature are exhibited in the academicians' way of thinking.

Keywords: Meaning ascription, Value, Purpose, Happiness.

GİRİŞ

Felsefe alanındaki literatürden hareketle yaşamı anlamlandırma biçimleri ile mutluluğa bakış açıları arasındaki ilişkiyi ele alan bu çalışmanın merkezinde bulunan kavramlar mutluluk ve anlam kavramlarıdır. Literatürde, iki tür mutluluk anlayışı olduğu düşüncesi üzerinde durulmaktadır. Bunlardan biri, Hobbes'un ortaya koyduğu, istenilen şeylerin elde edilmesi sonucunda yaşanan haza dayanan mutluluk anlayışı, diğeri Aristoteles tarafından geliştirilen etik erdemlere dayalı mutluluk anlayışıdır. Hobbes, mutluluğu, insanların arzu ettiği şeyleri elde etmesi sonucunda hissettikleri duygu olarak tanımlar ve böylece mutluluğu insanın arzu nesnesi olan dışsal şeylere bağlar. Hobbes'a göre, "Mutluluk, bir nesneden diğerine arzusunun devamlı ilerleyişidir" (Hobbes, 2004, s. 55). Bu nesnelerin elde edilmesi

² This research was approved by Maltepe University Ethics Committee in 10.4.2020. It was funded by Maltepe University.

mutluluk yaratırken, elde edilememeleri mutsuzluk doğurur. Hobbes’a göre, insan haz peşinde koşan bir varlıktır. Üstelik buna yaşamı boyunca devam eder. Bir nesnenin elde edilmesinden duyulan haz bir başka nesnenin arzulanmasına yol açar. Bu nedenle, insan, gelecekteki arzularını tatmin etmenin yolunu güvenceye almaya çalışır ve sürekli güç peşinde koşar (Hobbes, 2004, ss. 92-93). Arzuladığı şeyleri elde etmeyi de “başarı” olarak değerlendirir. Bu mutluluk anlayışına göre, insanın arzulanmalarını elde edememesinin neden olduğu hazzın yokluğu ya da acının varlığı ise mutsuzluğa yol açar.

Hobbes’tan farklı olarak Aristoteles, *Nikomakhos’a Etik* kitabında, felsefi antropolojiden hareketle bir mutluluk anlayışı ortaya koyar. Aristoteles’e göre insan için asıl anlamda mutluluk çoğunluğun anladığı anlamda hazzcı bir mutluluk değil, erdemle birlikte giden bir mutluluktur. Aristoteles, tercihlerimizin ve eylemlerimizin amacının mutluluk olduğunu söyler (Aristoteles, 2015, 1097b 5-20). Aristoteles’e göre, mutluluk, insani şeylerin en iyisidir ve ulaşılabilir en iyi amaçtır. İnsani iyinin ne olduğunu anlamak için de erdemi incelemek gerekir. Erdem, bedenden değil ruhtan kaynaklandığı için mutluluk da ruhtan kaynaklanır. Böylece Aristoteles için “Mutluluk için önemli olan erdeme uygun etkinliklerdir, erdeme aykırı etkinlikler ise mutluluğun tersini yaratır” (Aristoteles, 2015, 1100b 5-10). Mutluluğu bu şekilde kavradığımızda, o peşinden koşulacak bir hedef olmaktan çıkar ve “ruhun erdeme uygun etkinliği”nin ardından kendiliğinden gelen bir şeye dönüşür (Aristoteles, 2015, 1099b 25). Yani Aristoteles mutluluğu, Hobbes gibi arzulan nesnelerin elde edilmesi sonucu duyulan hazla ilişkilendirmez çünkü haz, iyi olarak nitelendirilemez, o sadece duyuma dayalı, hayvansal bir oluşturm. Mutluluk, dışsal şeylerin aksine ruhun kendi etkinliğine – yalnızca insanda ortaya çıkan türden bir etkinliğe – dayanır. Ona göre, kişi çok fazla şeye sahip olmadan da mutlu olabilir. Mutlu olmak için yeni arzu nesnelerinin peşinden koşup onları elde etmek için çabalamaya gerek yoktur. Çünkü mutluluk erdemli davranan insanın dışsal-hayvansal şeylere bağlı olmaksızın hissettiği bir iyi olma halidir.

Hazzcı olmayan mutluluk anlayışı, farklı çalışmalarda da karşımıza çıkar. Demirel, *İnsani Terimler Sözlüğü’nde* mutluluk terimi başta olmak üzere, yaratma, sevgi, yalnızlık gibi terimler hakkında belirlemelerde bulunur. Demirel’e göre asıl anlamda mutluluk, “yaratmak ya da yaratırcasına yaşamak”tır. İnsanlığın bilincine varmış, potansiyel olarak taşıdığı insani değerleri geliştiren ve derinleştiren kişi, hangi koşullarda yaşarsa yaşasın mutludur. “Oscar Wilde’nin zindanda, Dostoyevski’nin Sibiry’a’da geçen günleri, Beethoven’ın sağırılığıyla didişmesi onların bu mutluluğundan bir şey eksiltmemiştir” çünkü onların varlığı iyi günde de kötü günde de yaratarak yaşayabilecek bir güçle biçimlenmiştir (Demirel, 2006, s. 153). Frankl, *İnsanın Anlam Arayışı* isimli eserinde, kişilerin en zor yaşam koşullarında bile anlam arayışını nasıl deneyimlediklerinden bahseder. Frankl, Nietzsche’nin sözünü, geliştirdiği varoluşçu kuramın temeline koyar: “Yaşamak için bir ‘neden’i olan kişi, hemen hemen her ‘nasıl’a dayanabilir” (Frankl, 2012, s. 10). Schopenhauer de, *Yaşam Bilgeliği Üzerine Aforizmalar* kitabında mutluluk üzerine değerlendirmeler yapar. Schopenhauer’e göre, mutluluk, kişinin neye sahip olduğu

veya başkalarının gözünde neyi temsil ettiğinden çok, kendinde neye sahip olduğuyla, nasıl bir insan olduğuyla ilgilidir (Schopenhauer, 2018, ss. 3-4).

Bu çalışmanın, literatürdeki diğer hareket noktası, iki farklı hayatı anlamlandırma biçiminin olmasıdır. Bunlardan biri, şeyleri öznel deneyim ve beklentilerimizden hareketle anlamlandırma, diğeri şeylerin kendi değerlerini görerek anlamlandırmadır. Nietzsche'ye göre değerlendirme – ve aynı zamanda anlamlandırma – insanın bir varlık şartıdır (Kuçuradi, 2016, s. 5). Her insan karşılaştığı kişileri, eylemleri, durumları ve bir bütün olarak yaşamını şöyle ya da böyle değerlendirir, anlamlandırır. Her insan, günün birinde, “Bütün bunlar ne için?” sorusunu yöneltir kendisine. Sıradan bir hayvan gibi, “hayatı olduğu haliyle” kabul etmeyerek yapıp etmelerini bir amaca, anlama bağlamak, bunun arayışında olmak, insanın bir yapı özelliğidir (Özcan, 2016, s. 404). Fakat bu anlamlandırma ve değerlendirmeler her insanda çeşit çeşittir. Çoğu insanın karşılaştığı şeyleri ve yaşamını değerlendirirken ölçüt aldığı şey ya kendi çıkarı, ya sahip olduğu ideoloji, ya da değer yargılarıdır. Oysa bir şeyin değerlendirilmesi, “Onun insan hayatı için taşıdığı anlamı kavramakla, ‘tabii değeri’ni kavramakla olur” (Kuçuradi, 2016, s. 15). Ancak insanı bilen bir kişi insanla ilgili bir şeyi (bir eylemi, bir durumu, bir kişiyi veya kendi kişisini) doğru değerlendirebilir. O halde, insanların iki tür değerlendirme – dolayısıyla anlamlandırma – etkinliğinde bulunduğunu söylemek mümkündür. O şeyin insanla ve insan için anlamlı olan şeylerle bağlantısını kuran, şeyin kendi değerini veren değerlendirme ve o şeye kişinin çıkarıyla ilişkisinde değer atfeden veya sahip olduğu değer yargıları ya da ideolojisiyle ilişkisinde değer biçen değerlendirme (Kuçuradi, 2013a, s. 25).

Kuçuradi'ye göre, bir şeyin kendi değerini veren değerlendirme doğru, o şeyin değerini bir değer yargısından veya değerlendirene sağladığı yarardan hareketle belirleyen değerlendirme ezberedir (2013a, ss. 25-37). “Doğru değerlendirme, belirli hazır ölçütlere göre değer biçme ya da değer atfetme olmadığı gibi, bir şeyin değeri ona biçilen veya atfedilen değerlerle ilgili değildir” (Kuçuradi, 2003, s. 10). Ezbere değerlendirme, bir şeyin değerinin sübjektif olduğu, yani kişiden kişiye değiştiği düşüncesinden hareket eder. Bir şey kişiye yarar sağlıyorsa ya da onun sahip olduğu değer yargısına uyuyorsa değerli kabul edilir. Oysa bir şeyin sağladığı yarardan bağımsız olarak kendi değerinden söz edilebilir. Bunu yapabilmek için de “değer”in ne olduğunu bilmek gerekir. Kuçuradi, bir şeyin değerinin, “kendi alanı veya benzerleri arasındaki yeri” olduğunu söyler (2003, s. 26). Bir şeyin değerli olması, insanla ilgisinde taşıdığı özel anlamı ifade eder (2003, s. 41). Burada söz edilen anlam, belirli bir kişi ya da kişiler için değil, insan türü için geçerli olan anlamdır. Bu noktada dikkat edilmesi gereken, doğru değerlendirmenin, değerlendirene göre değil ama değerlendirilene göre farklılaştığıdır. Bir sanat eserinin değerlendirilmesi, bir olayın veya durumun değerlendirilmesi ya da bir insanın değerlendirilmesi farklı şekillerde gerçekleşir. Fakat tüm doğru değerlendirmelerin ortak bir özelliği vardır. Doğru değerlendirme ancak değerlendirilen şeyi veya durumu iyi bilmek ve anlamakla mümkündür (Kuçuradi, 2003, ss. 45-61).

Nietzsche de, *Bir Eğitimci Olarak Schopenhauer*, *Zerdüşt Böyle Diyordu* ve *İyinin ve Kötünün Ötesinde* kitaplarında yaşam, değer ve anlam fenomenlerine dair kavramsal belirlemelerde bulunmaktadır. Nietzsche'ye göre insan aşılması gereken bir şeydir ve değerlerin yeniden değerlendirilmesi kişinin insanı ve böylece kendini aşabilmesi için zorunlu bir koşuldur. Kuçuradi gibi, Nietzsche de iki farklı değerlendirme tarzından söz eder: moralden hareketle değerlendirme ve özgür insanın yaptığı değerlendirme. Moral, bir çağa hakim olan değer yargıları bütünü ifade eder. İyi-kötü değerlendirmelerini çağın moral anlayışı şekillendirir. Nietzsche'ye göre, "Şeylerin değerlerini haz ve acıya göre ölçen, yani, ikincil, yan öğelere göre ölçen, bütün bu düşünme biçimleri, görünüşteki düşünme biçimleridir, yaratıcı gücünün ve sanatçı vicdanının bilincindeki herkesin alay ederek, acımadan aşağı gördüğü çocuksuluklardır" (Nietzsche, 2003, s. 149). Özgür olmayan insanlar, Nietzsche'nin sürü insanı olarak adlandırdığı insanlar, içinde yaşadıkları çağın değer yargılarından hareketle bir şeyi iyi ya da kötü olarak değerlendirirler. Oysa özgür insan, bu değer yargılarını aşabilen insandır. Nietzsche'nin "iyinin ve kötünün ötesinde" dediği de budur (Nietzsche, 2003, ss. 57-58). Özgür insan, iyi ve kötülerden oluşan değer yargılarından bağımsız olarak, bir şeyin kendi değerini görebilir. Nietzsche, bunun mümkün olabilmesi için, insanın bilgisinden hareketle değerlerin yeniden değerlendirilmesi gerektiğini ve yeni bir değerlendirme tarzının oluşturulması gerektiğini söyler (Kuçuradi, 2009, s. 10). Yeryüzünü anlamlı kılan kişiler, üstinsanlardır, bu değerlendirmeleri yapanlar, "İnsan nedir?" sorusunu soran ve onu aşanlardır (Nietzsche, 2013, ss. 21-23).

Bu çalışmanın ana hareket noktasını oluşturan felsefe alanındaki literatür, kişilerin mutluluğa bakış açıları ile yaşamı anlamlandırma biçimleri arasındaki ilişkilere işaret etmektedir. Yaşamın merkezine bireysel faydayı yerleştiren ve her şeyi bu ölçüte göre değerlendiren Hobbes, mutluluğu hazzın varlığı olarak tanımlamaktadır. Yaşamı insan için anlamlı olan şeylerle, söz gelimi etik erdemlerle ilişkisinde anlamlandıran Aristoteles ise mutluluğu etik erdemlere dayalı bir şekilde ele almaktadır. Nietzsche ve Kuçuradi de yaşamı anlamlandırırken bireysel yarar ve hazdan hareket edilmemesi gerektiğini öne sürmekte, böylece mutluluğun, hazzın varlığı olarak anlaşılmasını eleştirmektedirler. Onlara göre bir hayatı anlamlı, değerli kılacak şeyler, sadece insana özgü olan etkinliklerin gerçekleştirilmesiyle yaratılabilecek değerlerdir. Bu niteliksel çalışmada, derinlemesine görüşme yöntemi kullanılarak katılımcıların yaşamı nasıl anlamlandırdıkları ve mutluluğa bakış açıları anlaşılmasına çalışılacaktır.

YÖNTEM

Çalışmanın yöntemi belirlenirken Kümbetoğlu'nun *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*, Yıldırım ile Şimşek'in *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* ve Glesne'nin *Nitel Araştırmaya Giriş* kitaplarından bir nitel araştırma sürecinin nasıl düzenlenmesi ve yönetilmesi, örneklemin nasıl oluşturulması gerektiğine, görüşme ile veri toplama tekniklerinin,

veri analizi ile raporlaştırma sürecinin nasıl planlanması gerektiğine dair bilgi alınmıştır.

Projede uygulanacak yöntem, bilme konusu edilen problem gereği nitel araştırma yöntemi olacaktır. Araştırılan konu, kişilerin yaşamlarını anlamlandırma biçimleri ve mutluluğa bakış açılarıdır. Ele alınan konu deterministik yöntemle ele alınamayacak kadar bütüncül ve yoruma açık bir konu olduğu için nitel yöntem tercih edilmiştir. Ulaşılması hedeflenen sonuç tümevarımcı genellemeler değil, zaman, yer ve bağlama özgü olan çözümleyici ve kavramsal genellemelerdir (Kümbetoğlu, 2019, s. 208). Çalışmanın yürütüleceği grup yirmi iki katılımcıdan oluşan ve çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtan bir grup olacağı için, örneklem, maksimum çeşitlilik örneklemesi yöntemiyle oluşturulmuştur (Yıldırım & Şimşek, 2018, s. 119). Bu araştırmanın örneklemi, insan ve toplum bilimlerinin Psikoloji, Sosyoloji, Sosyal Hizmet ve Felsefe alanlarında çalışan akademisyenlerdir. Örneklem, konu üzerine daha çok fikir sahibi olabilecekleri düşünüldüğü ve anlamlandırma süreçlerini daha yoğun yaşadıkları varsayıldığı için, insanla ilgili problemleri nesne edinen psikoloji, sosyoloji, sosyal hizmet ve felsefe alanlarında çalışan akademisyenler olarak belirlenmiştir. Kullanılacak olan veri toplama tekniği görüşme formu kullanılarak yapılan, yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme tekniğidir; çünkü kişilerin kavramsal içeriklendirme süreçlerini nasıl deneyimlediklerini gözlemlemenin en kolay yolunun kişilere açık uçlu sorular yöneltmek ve kişideki derinliği ortaya çıkarabilmek için bu soruları ilave sorularla desteklemek olduğu düşünülmüştür (Kümbetoğlu, 2018, s. 71). Katılımcılara sorulan soruların içeriği, konuyla bağlantısı kurularak değer, anlam, mutluluk ve amaç kavramları çerçevesinde oluşturulmuştur. Katılımcılara yöneltilen sorular ve çalışmanın amacıyla bağlantısı şöyledir:

- 1) Yaşadığınız hayattan memnun olduğunuzu söyleyebilir misiniz? Neden? (Bu soruda, “memnuniyet” kavramı üzerinden katılımcıların hem mutluluk hem de yaşamı anlamlandırma ile ilgili görüşlerinin alınması amaçlanmıştır.)
- 2) Hangi anlarda mutlu olduğunuzu hissedersiniz? (Bu soruda, katılımcıların örnek deneyimleri üzerinden mutluluğa yükledikleri anlamın irdelenmesi amaçlanmıştır.)
- 3) Sizin için ulaşılabilir en büyük mutluluk nedir? (Bu soruda, mutluluğu en iyi tanımlayan örneğin ne olduğu sorularak, katılımcılara mutluluk veren olayın/olgunun/şeyin niteliğini açığa çıkarılması amaçlanmıştır.)
- 4) Yaşamda en çok korktuğunuz şey, en büyük üzüntü/acı nedir? (Bu soruda, mutluluğun karşıtı olarak düşünülebilecek “üzüntü” kavramı üzerinden katılımcıların mutluluğu nasıl anlamlandırıdığının açılması ve aynı zamanda hayatı nasıl anlamlandırıdıklarına dair kimi verilerin alınması amaçlanmıştır.)

- 5) Sizin için vazgeçilmez olan şey nedir? Sizi böyle düşünmeye iten nedir? (Bu soruda, değerlerin hayatı anlamlandıran temel ölçütler olduğu düşünülerek katılımcıların hayatında en “değerli” buldukları şey sorulmuştur.)
- 6) Sizce akademik tanınırlık önemli midir? Neden? (Bu soruda, katılımcıların hayatlarını anlamlandırırken ün ve şöhreti bir ölçüt olarak alıp almadıkları öğrenilmek istenmiştir.)
- 7) Bireysel yararınızı korumak hayattaki amaçlarınız arasında mıdır? Uğrunda bu amaçtan vazgeçebileceğiniz türde şeyler var mıdır? (Bu soruda, katılımcıların hayatı anlamlandırırken bireysel yararlarını ne ölçüde gözettiklerinin öğrenilmesi amaçlanmıştır.)
- 8) Size göre neler erdemdir? Erdemi erdem yapan şey nedir? (Bu soruda, katılımcıların “erdem”den ne anladıkları sorularak bir sonraki soruya hazırlık yapılmıştır.)
- 9) Uğruna yaşadığınız amaç, sizin için yaşamı anlamlı kılan ve baş değer olan şey nedir? (Bu soruda katılımcıların, hayatlarını anlamlandırma ölçütünün ne olduğunun açıklştırılması amaçlanmıştır. Yarar veya erdemle kurulan bağlantılar üzerinden hayatı anlamlandırma ölçütüne dair verilere ulaşmak istenmiştir.)

Katılımcıların söylediklerini kaçırmamak amacıyla görüşme dökümünün yapılmasında en büyük kolaylığı sağlayan elektronik kayıt alma metodu görüşmeler sırasında katılımcının onayı alınarak uygulanmıştır (Glesne, 2015, s. 157). Elde edilen verilerin analiz edilmesi sürecinde, verilen cevaplar arasındaki örüntü ve temaların ortaya çıkartılması, benzerlik ve farklılıkların çözümlenmesi için tematik analiz yöntemi kullanılmıştır (Glesne, 2015, s. 259). Soruların odaklandığı ana temalar Tablo 1’de belirtilmiştir.

Tablo 1: Soruların Odaklandığı Temalar

1. Soru	Memnuniyet
2. Soru	Mutluluk
3. Soru	Mutluluk
4. Soru	Korku ve Acı
5. Soru	Değer
6. Soru	Akademik Tanınırlık, Ün ve Şöhret
7. Soru	Bireysel Yarar
8. Soru	Erdem
9. Soru	Amaç, Değer ve Anlam

Sorulara verilen yanıtlardaki örüntü, temalar ve alt temalar ortaya konduktan sonra veriler betimsel temelden yorumlamaya giden bir işleme tabi tutulmuştur (Kümbetoğlu, 2019, s. 151). Bu yorumlama sürecinde amaçlanan, analiz edilen verilerin anlamlandırılması ve çıkarılabilecek sonuçların ortaya konulmasıdır

(Yıldırım & Şimşek, 2018, s. 238). Veri analizi ve yorumlaması aşamasının ardından elde edilen bulgulardan çıkarımlar yapılarak, katılımcıların yaşamı anlamlandırma biçimlerinin onlardan gelen hangi belirleyicilere göre şekillendiği ve bunların kişilerin mutluluğa bakış açısını nasıl etkilediği tartışılarak raporlaştırılmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2018, s. 255).

BULGULAR

Yaşamın anlamı üzerine İnsan ve Toplum Bilimleri (Psikoloji, Sosyoloji, Sosyal Hizmet ve Felsefe) alanlarında akademisyen olarak çalışan ve farklı akademik unvanlara sahip (Prof. Dr., Doç. Dr., Dr. Öğr. Üyesi, Arş. Gör.) 6'sı erkek, 16'sı kadın toplam 22 katılımcıyla yürütülen bu çalışmada oldukça kapsamlı veriler elde edilmiştir.

Çalışma boyunca yöneltilen dokuz soruyla ve sorulan kimi yardımcı ek sorularla, katılımcıların anlam, değer, amaç, acı, yarar, erdem ve mutluluk gibi kavramlarla ilgili düşüncelerinin ortaya çıkartılması amaçlanmıştır. Sorularda odaklanılan ve cevaplarda ortaya çıkan ana ve alt temalar Tablo 2'de listelenmiştir.

Tablo 2: Tematik Analizde Ele Alınan Ana Temalar ve Alt Temalar

1. Soru	Ana Tema: Memnuniyet
	Alt Temalar: Bireysel Yarar, İş ve Kariyer, Özel ve Kamusal Yaşam, Toplumsal-Siyasal Koşullar
2. Soru	Ana Tema: Mutluluk
	Alt Temalar: Arkadaşlık, Başarı ve Takdir Görme, Değerler
3. Soru	Ana Tema: Mutluluk
	Alt Temalar: İş ve Aile Yaşamı, İnsansal İmkânlar
4. Soru	Ana Tema: Korku ve Acı
	Alt Temalar: Ölüm ve Hastalıklar, Özgürlük, Muhtaç Olma, Haksızlık Etme
5. Soru	Ana Tema: Değer
	Alt Temalar: Sevilen Kişiler, Meslek ve Başarı, Araçlar, Değerler
6. Soru	Ana Tema: Akademik Tanınırlık, Ün ve Şöhret
	Alt Temalar: Akademik Çevre, Akademik Yayın, Akademik Unvan, Takdir Görme
7. Soru	Ana Tema: Bireysel Yarar
	Alt Temalar: Özgeciliği, Empati, İnsan Olma
8. Soru	Ana Tema: Erdem
	Alt Temalar: Merhamet, Karşılıklılık, Ahlak, Etik Değerler
9. Soru	Ana Tema: Amaç, Değer ve Anlam
	Alt Temalar: Saygı, Huzur, Başarı, Çalışma, Sağlık, Sevgi, Kendine İnanç, Mücadele, Erdem, Özgürlük

Kişilerin yaşamında gerek eylemlerinin, gerek düşünce, duygu ve inançlarının belirlenmesinde, bu kavramların ne kadar büyük bir rol oynadığının görülmesi, kişilerin yaşamı anlamlandırma biçimleri ile mutluluğa bakış açıları arasındaki benzerlik ve farklılıkların gösterilmesini kolaylaştıracaktır. Bu farkların ortaya çıkartılması için ilk sorudan itibaren bizi bu düşünceye ulaştıran adımları, katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmelerden kimi alıntılar yaparak incelemek ve bu farkların kişilerin anlam dünyalarıyla ilişkisini kurmak yerinde olacaktır. Katılımcıların sorulara verdikleri cevaplar alıntılanırken, gizliliklerinin korunması amacıyla, görüşülen kişiyi ifade edecek şekilde (G1, E), (G2, K)... numaralandırılmış ve cinsiyetleri parantez içinde belirtilmiştir.

İlk soruda katılımcılara yaşadıkları hayattan memnun olup olmadıkları sorulmuştur. Çoğu katılımcı yaşadıkları hayattan genel anlamda memnun olduklarını, 3 katılımcı memnun olmadıklarını belirtmiştir. Memnun olanların da olmayanların da gerekçeleri farklı farklıdır. Memnun olmayanların gerekçeleri, içinde bulundukları toplumsal ve siyasal koşullardır. (G1, E), (G2, K), (G14, K). Bu katılımcılar, memnuniyeti bireysel yararlarla ilişkilendirmemektedir. Bazı katılımcılar ise toplumsal-siyasal koşulları memnuniyetle ilişkilendirmemiş ve yaşamlarından iş koşullarının iyi olması ve kariyer beklentilerinin gerçekleşmesi sebebiyle memnun olduklarını söylemişlerdir. (G3, E), (G4, K). Bu katılımcılar da memnuniyeti bireysel yararlarla ilişkilendirmektedir. Bir katılımcı, memnuniyetini, hem özel hayatında hem de iş yaşamında koyduğu hedeflere ulaşmasına bağlamıştır. (G5, K). Bir katılımcı hem özel yaşamından hem de toplumsal ve kamusal yaşamından memnun olduğunu belirtmiştir. (G6, K).

Altı katılımcı genel bir cevap veremeyeceklerini belirtmiştir. Üç katılımcı, birtakım dış toplumsal-siyasal koşullardan memnuniyetsiz olmakla birlikte, kendi oldukları kişiden ve kendileriyle kurdukları ilişkiden memnun olduklarını dile getirmişlerdir. (G7, K), (G8, E), (G9, K).

Hayatı sadece kendinle ilgisinde düşündüğünde, sırf kendi hayatın olarak düşündüğünde, kendi yapıp etmelerin olarak düşündüğünde, evet, memnunum. Yani şu an olduğum kişiden memnunum. Olduğum kişi de yaptıklarımla ilgili. Dolayısıyla evet. Ama hayatı, içinde bulunduğumuz koşullarla ilgide, yani toplumsal siyasal ekonomik koşullarla ilgide düşündüğümüzde, tabi ki memnun değilim. (G8, E)

İkinci soruda katılımcılara hangi anlarda mutlu olduklarını hissettikleri sorulmuştur. Dört katılımcı arkadaşlarıyla geçirdikleri belli türden paylaşım anlarında mutlu olduklarını söylemişlerdir. Bu anları hangi özelliklere sahip arkadaşlarla yaşadıkları sorulduğunda, katılımcıların biri anlaşma, eğlence anlayışlarının uyuşması ve kimi karakter özelliklerindeki ortaklık gibi niteliklere vurgu yapmıştır. (G18, K) Üç katılımcı ise bu anları pay ettikleri arkadaşlarının ortak yönlerinin, daha çok etik ve bilgisel birtakım özellikler olduğunu dile getirmişlerdir. (G11, K), (G5, K), (G20, K).

İki katılımcı, mutlu oldukları anların, daha çok, bir şeyler başardıkları ve takdir gördükleri anlar olduğunu belirtmiştir:

Başarı, başarmak ve anlamak... Mutlulukla başarı arasında hep bağlantı kurduğum için insanın mutsuz olması, istediğine erişememesidir. (G6, K)

İnsanlarla geçirdiğim iyi vakitlerde mutluyum ve kendimi başarılı hissedip takdir edildiğimde mutluyum. Aslında çok dışa bağımlı bir mutluluk algım var. (G4, K)

İki katılımcı ise mutlu oldukları anları paylaşmadan önce mutluluğun ne olduğunu dile getirmek gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu katılımcılara göre mutluluk, insansal bir mutluluk olacaksa eğer, insanın yapısında bulunan ve onu türdeşlerinden farklı kılan birtakım olanaklar/değerlerle bağlantılı bir kavram olmak zorundadır:

Aristoteles'ten Platon'dan beri, insanlar mutluluğun ne olduğu üzerine kafa yoruyorlar. Ben biraz Aristotelesvari düşünüyorum mutluluk konusunda. Bir tür yararın, çıkarın, hazzın, mevki-makamın ve benzeri şeylerin getireceği türden bir mutluluğun, peşinde koşmaya değer bir şey olmadığını düşünüyorum. Dolayısıyla bu açıdan baktığımızda, ben hayatta mutlu olmaya çalışan bir insan değilim. Eğer mutluluk böyle bir şeyse, mutlu olmaya çalışan bir insan değilim. Ben daha çok, mutluluğu, bir kişinin kendinden, yapıp etmelerinden kaynaklandığını düşünüyorum. Bir tür kendini onaylama, bir şey yapıyorsun, ortaya bir şey koyuyorsun ve bu durum seni hoşnut ediyor. Böyle düşündüğümde, tabi ki ben bir şeyler yapabildiğimde, kendimin dışına çıkıp da insanlar için bir şeyler başarabildiğimde, bir tür değer yarattığımda ya da değer yaratabilecek olduğunu düşündüğüm kişilere yardımcı olduğumda, kendimi kendimden hoşnut olarak buluyorum. (G8, E)

Yaşantıdaki zamanı unutmak, hafiflemek ve iyi oluşla ilgili akışkanlık bir tarafa; bir de Aristoteles'in söylediği gibi içimizdeki gerçek benin ortaya çıkabileceği, içimizdeki sesin ortaya çıkabileceği, benim gerçek doğamın gerçekleşmesine imkân kılacak etkinlikleri, aktiviteleri hayata geçirebilmiş miyim ömrümde, yani, bu yaşam etkinliklerinin kendi derinlikleri değerler ile uyumlu olması durumunda ben aslında mutlu bir insanım. (G21, E)

İnsana özgü mutluluk anlayışını benimseyen katılımcılara göre mutluluk her çeşit insansal imkânın (örneğin felsefi bilme ile sanatsal seyir) gerçekleştirildiği sırada kendiliğinden yaşanacak bir şeydir:

(...) düşünsel bir etkinlik içinde olup okuma, tartışma – bilgisel paylaşım anlamında –, sorgulama, onu kendi kendime de olsa diğer öznelerle birlikte, aynı soru üzerinde olan kişilerle birlikte paylaşarak yaptığımda ve yazmada, bunları yazıya dökme durumlarında iyi hissediyorum, iyi geliyor. Temelde hep bu olmakla birlikte doğa ile olan ilişkilerim içerisinde de – yalnızca bir sınıf, okul olarak değil –, doğada var olanlarla bir buluşmada düşünsel etkinlik içinde olmak iyi hissettiriyor. (G12, K)

(...) Doğa çok güzel, inanılmaz bir hayranlık içerisinde geziyorum ve her seferinde hayran olacağım müthiş şeyler görüyorum. Bir de çok öğreniyorum doğada. Neredeyse her gördüğüm şey bana bir şeyler öğretiyor. Düşünüyorum. (G9, K)

Üçüncü soruda katılımcılara onlara göre ulaşılabilecek en büyük mutluluğun ne olduğu sorulmuştur. Dört katılımcı, ulaşabilecekleri en büyük mutluluğu iş veya aile hayatlarında sahip oldukları/olabilecekleri şeylerle ilişkilendirmişlerdir. (G2, K), (G6, K), (G3, E), (G13, K). Üç katılımcı ise insansal imkânları gerçekleştirmenin ötesinde ulaşılabilecek bir mutluluğun olmadığını, o mutluluğun da kişinin peşinde koşacağı bir şey olmaktan çok, yaşamıyla birlikte ilerleyen bir süreç olduğunu söylemişlerdir:

Kendimi keşfetmek diyebilirim. Kendi potansiyellerimi, özelliklerimi fark etmek. Akademik anlamda da, sosyal etkileşimde de, hobilerimde de neler yapabileceğimi ya da ne yapamayacağımı anlayabilmek. (G5, K)

(...) en büyük mutluluk arayışı içerisinde değilim. Bu tür şeyler yapabildiğim sürece, yani bir şekilde değerli bir hayatı sürdürebildiğim sürece, o varolan durumdan ve kendimden hoşnutluğum da devam edecektir. Ama bunun için en üstün gibi bir şey söz konusu değil. (G8, E)

Benim tanımımda öyle bir şey yok. Öyle bir şey aramıyorum da. İnanmıyorum da. Mutluluk bir süreçtir, sonuç değildir. Onun üzerine düşündüğünde elinden kaçan bir şey gibi mutluluk. (G16, E)

Dördüncü soruda katılımcılara yaşamda en çok korktukları şeyin, onlara göre en büyük acının ne olduğu sorulmuştur. 18 katılımcı, onlar için en büyük acının yakınlarının ölümü veya hastalanması olduğunu dile getirmiştir.

Bazıları ise en çok korktukları şeyin insanın özgürlüğünü yitirmesi (G5, K) veya başkalarına muhtaç olması gibi (G22, K) dışsal koşullar bakımından kimi engellerle karşılaşmak olduğunu söylemiştir. İki katılımcı ise yaşamda en çok

korktukları şeyin kendi kişilerinde insan olmayı koruyamamak, başkalarıyla ilişkilerinde değer harcayıcı eylemlerde bulunmak olduğunu ifade etmiştir:

Korktuğum şey ile en büyük acıyı birbirinden ayırırım. Korkmaktan, – kendi elimden olan kısmı olduğu için daha rahat söyleyebiliyorum sanırım – herhangi bir çirkinlik yapmayı ve onun içinde olmayı anlıyorum. En olmasın diyebileceğim şey bu. Mesela haksızlık etmek. (G12, K)

Başka birinin ölümüne sebep olmak. Herhangi birinin mutsuzluğuna, ölümüne sebep olmak. Daha önce yaşadığım şeylerle alakalı, ölümle kurduğum ilişkiyle ilgili. (G16, E)

Beşinci soruda katılımcılara onlar için hayatta vazgeçilmez olan şeyin ne olduğu sorulmuştur. Katılımcılardan üçü sevdikleri kişilerin (G5, K), (G4, K), (G13, K), ikisi mesleklerinin ve başarısının (G10, K), (G17, E), biri ise sahip oldukları belli araç ve ortamların (G3, E) onlar için vazgeçilmez olduğunu belirtmiştir:

Dört katılımcı için ise yaşamda vazgeçilmez olan tek şey kendilerinde buldukları kimi etik ve bilgisel özellikler, değerlerdir:

Onur, dürüstlük, saygınlık insan olarak sahip olduğum özellikleri kaybetmemek vazgeçilmezim. (G19, K)

Sağlık ve gönlümden geçen bir hayatın inşası konusunda gayretlerimi sona ermemesi benim için yeterli. O gayretlerdeki sorumluluk bende olduğu için, dışsal şeyleri kastetmiyorum. (G21, E)

(...) hayatta en çok tutunduğum ve onunla birlikte ayakta durduğum şey tabi ki düşünsel etkinliğim, felsefi uğraşlar, edebi sanatsal uğraşlar. Hayata en sıkı tutunduğum şey yine kendin oluyor aslında. (G12, K)

Vazgeçilmez olan şey, tabi ki insan hayatını ve benim hayatımı anlamlı kılan şeylerdir. Değer dediğimiz şeyler, değerlerdir. Çünkü değerlerin olmadığı ya da yitirildiği bir dünyanın, yaşanmaya değmeyeceğini, anlamlı olmayacağını düşünüyorum. (G8, E)

Altıncı soruda katılımcılara akademik tanınırlığın önemi sorulmuştur. Üç katılımcı, akademik tanınırlığı önemsediklerini ifade etmişlerdir. (G11, K), (G10, K), (G6, K). 19 katılımcı, akademik tanınırlığı önemsemediklerini belirtmişlerdir. Bu katılımcılardan ikisi, akademik çevrede çok fazla insan tarafından tanınmanın önemli olmadığını, yaratılan işlerin ve başkalarıyla kurulan ilişkinin değerli olduğunu söylemişlerdir. (G5, K), (G8, E).

Yedinci soruda katılımcılara bireysel yararlarını korumanın hayattaki amaçları arasında olup olmadığı sorulmuştur. Dört katılımcı kendi bireysel

yararlarını yeterince düşünmediklerini, hatta bunun kendilerine zarar vereceği bir düzeyde özgeci olduklarını dile getirmişlerdir (G2, K), (G10, K), (G19, K), (G3, E). İki katılımcı, insanlar arası ilişkilerde bireysel yararı korumanın bir noktaya kadar gerekli olduğunu ve bu sınırın "empati", "ihtiyaç" gibi kavramlar yardımıyla belirlenebileceği görüşündedir. (G16, E), (G3, E). Katılımcılardan ikisi ise söz konusu sınırın ancak insan olma ve hak fikri ile bağlantı içinde çizilebileceğini düşünmektedirler:

Babamın oğlu olsa, özellikle mesleki ilişkilerde öncelik başkasına ait ise hak eden hak ettiğini vermek isterim. (G21, E)

Bireysel yararlarını, tabi ki her insan en azından varlığını sürdürmek ve gerekli olan şeylere sahip olmak için korumak ister... Fakat bunlar, her şeyden önemli değil. Yani bireysel yarar ya da çıkarı korumak her şeyin önünde gelmiyor... Yani eğer bireysel yararı koruma kaygısı, kendime olan saygımı yitirmeme yol açacaksa, geri çekilebilirim... Kendime olan saygı derken de bir insan olarak, var oluşumdan, duruşumdan, yapıp etmelerimden bir tür hoşnutluk. Kendi kendini onaylama. (G8, E)

Sekizinci soruya verilen yanıtta, bazı katılımcılara göre adına "erdemler" diyebileceğimiz şeyler merhamet (G22, K), karşılıklılık (G21, E) ve ahlaki normlarla ilişkilidirler (G17, E), (G3, E). Fakat bazı katılımcılara göre "ahlaklı olma" ile "erdemli olma" aynı şeyler değildir ve ancak adalet, dürüstlük, sevgi, cömertlik gibi etik değerler birer erdemdir. Çünkü bu katılımcılara göre "erdemli olma" ile "insan olma" arasında kopmaz bağlar vardır; erdemler insanı diğer varlıklardan yapıca farklı kılan şeylerdir:

Adalet bir erdemdir diyoruz. Dürüstlük bir erdemdir. Sevgi bir erdemdir. Dostluk bir erdemdir. Cömertlik bir erdemdir. Yeri geldiğinde, yiğitlik bir erdemdir. Erdemi erdem yapan şeyi, şöyle anlamak gerekiyor. Erdemi değerli yapan ya da erdemleri birer değer yapan şey nedir, demek gerekiyor. O da, insanın değerleriyle olan bağlantısıdır. İnsanı insan yapan, insanı diğer varlıklardan farklı kılan şeyler olduğu için, erdemleri erdem olarak, yani birer değer olarak kabul ediyoruz. (G8, E)

İnsanı egoizmden uzaklaştırması... Hayvansal olarak doğada kalmak için her şeyi yapabilirsin fakat insan benim için ondan öte bir şey. Yani onu gerektiğinde yenebilecek potansiyele sahip bir varlık. O yüzden bencil olmak zaten biyolojik olarak yatkın olduğumuz ve olağan görülebilecek bir şey. Asıl olan bencil olmanın ötesine geçebilmektir. (G5, K)

Toplumsal normlar, değerler değil. İlk başta konuştuğum iyi olmak hali var ya, insanlara iyi olmak, insanları kandırmamak,

yalan söylememek, bir kere en başta kendine dürüst olmak ve kimseye bilerek isteyerek zarar vermemek için her şeyi yapmak bence. İnsan olmak böyle bir şey bence, o yüzden. (G10, K)

Bilgiyle iş yapmak, bilgiyle bakmak, ne olursa olsun bilgiyle birlikte gitmeye çalışmak – bilgiden kastedilen, felsefeyle ilgisinde o açıklığı varsayarak – gayretindeyim. (...) Kötülük, çirkinliği daha çok insanın isteyen yanı olan arzularını yönetememekten kaynaklı olduğunu düşünüyorum. Erdem de bu şekilde çıkıyor aslında... Asıl mesele, bir kişinin... kendini yönetmesi, dengeyi kurması o kadar önemli ki... (G12, K)

Dokuzuncu soruda katılımcılara uğruna yaşadıkları amacın, onlar için baş değer olan ve yaşamı anlamlı kılan şeyin ne olduğu sorulmuştur. Beş katılımcı, bu şeyin saygı, öğrenmek (G3, E), huzur (G15, K), başarı (G22, K), çalışmak (G6, K), (G15, K), sağlıklı olmak (G22, K), sevgi (G4, K), kendine olan inanç (G18, K), mücadele etmek (G16, E) gibi sadece kendileri için anlamlı olan birtakım öğeler olduğunu dile getirmişlerdir. Altı katılımcı, belirli bir amaçtan ya da baş değerden söz edemeyeceklerini söylemişlerdir. Altı katılımcıya göre bütünlüğünde yaşamı anlamlı kılacak şeyler sadece kendileri için değil, aynı zamanda tür olarak insan için de anlamlı olan, insanı insan yapan şeylerdir. (G5, K), (G9, K), (G8, E), (G10, K), (G14, K), (G15, K).

Erdemli bir insan olabilmek, bencil bir insan olmamak, üretebilen biri olmak, özgür bir birey olmak, uğruna yaşadığım amaçlarım diyebilirim. Bunlar benim vazgeçemeyeceğim ve ulaşmaya da çalıştığım şeyler. En nihayetinde erdemli olmak ve insan doğasını keşfetmek diyebilirim. (G5, K)

Benim anladığım şekliyle özgürleşme, özgürlük diyeceğim. Bu bir süreç ve bu benim hayatımı anlamlı kılıyor aslında. Olanı olduğu gibi görmek ve baskıdan, diğer hikâyelerden arınmış bir zihin, bir varoluş. (G9, K)

Belirli bir hedef koyarak yaşamıyorum. Sadece yaşadığım süre boyunca değerli bir hayat sürdürmek istiyorum. Onun ötesinde daha üst bir amaç yok. Yani kısaca söyleyecek olursak, neyi amaçlıyorum, bundan sonra kalan ömrümü insanca, insana yakışır şekilde geçirmeyi amaçlıyorum. (G8, E)

Yine erdemli insan olmaya döneceğim. Eğer insanlara yardım edebilen, burada öğrendiklerimi insanlara aktarabilirsem, iyi bir insan olabilirsem – altını çizerek söylüyorum – dürüst ve erdemli bir insan olabilirsem... (G10, K)

SONUÇ

Katılımcıların sorulara verdikleri cevaplar incelendiğinde, insan dünyasında karşımıza çıkan iki farklı anlamlandırma biçiminin akademik yaşamdaki örnekleri daha belirgin hale gelmektedir. Bütün soru ve cevaplarda bu ikiliği görmek ve anlamak mümkündür. Yaşamlarını değer attettikleri şeylerle, yarar veya değer yargılarıyla bağlantı içinde anlamlandıran katılımcılara odaklanıldığında, bu kişilerin ancak kendi çıkarları ve konfor alanları devam ettiği sürece yaşamdan memnun oldukları görülmektedir. Akademik hayata yönelme sebepleri de iş koşullarının sağladığı kolaylıklar ve belli kariyer hedefleridir. Yaşamda en çok korktukları şey kendilerinin veya birlikte var oldukları yakınlarının başına gelebilecek felaketler ya da çeşitli maddi zorluklardır. Benzer şekilde, hayatta vazgeçilmez olarak nitelendirdikleri şeyler de yaşam zorluklarına karşı birlikte mücadele ettikleri yakınları, bu mücadele için gerekli maddi koşulları sağlayan meslekleri ve bu meslekte elde ettikleri başarılarıdır. Onlar için akademik tanınırlık, akademik etkinliğe bir katkısı olup olmadığına bakmaksızın önemlidir ve bu kişilere göre erdemler, ancak toplumsal ahlaki normlarla ilgisinde ele alınabilecek olan özelliklerdir. Yaşamlarını bu şekilde anlamlandırmalarının sebebi, sahip oldukları insan anlayışları, yani insan imgeleridir. Onlara göre insan öncelikle varlığını idame ettirmeye çalışan, bunu sağlamak için kendisine bir konfor alanı oluşturan, ardından bu konfor alanını hem kendisi hem de yakın çevresi için olabildiğince genişletmeyi amaç edinen bir eğilimler varlığıdır. Bu kişilerin mutluluğa bakış açıları da insan anlayışları çerçevesinde şekillenmiştir. Onlara göre mutluluk, iş ve ev hayatlarında sahip oldukları şeyleri takiben yaşanan bir yaşantıdır. Kariyer hedefleriyle, eğlenceyle, takdir görmeyle ve istediklerinin gerçekleşmesiyle doğrudan bağlantılıdır. Hobbes'un söylediklerini de hatırlarsak, arzunun bir nesneden ötekine sürekli ilerleyiştir.

Yaşamlarını insana varlıktaki özel yerini sağlayan felsefi, sanatsal ve bilimsel etkinliklerde yaratılabilecek değerler ile eylem hayatında insanlarla kurduğumuz ilişkilerde korunabilecek adalet, dürüstlük, sevgi, güven gibi etik değerlerden/erdemlerden hareketle anlamlandıran katılımcılara odaklanıldığında, bu katılımcıların yaşamlarından, bu değerleri hayata geçirebildikleri ölçüde memnun, geçiremedikleri ölçüde memnuniyetsiz oldukları görülmektedir. Akademik hayata yönelme sebepleri de felsefe, psikoloji, sosyoloji, sosyal hizmet gibi akademik etkinlikleri değer koruyucu bir biçimde gerçekleştirmek ve olabildiğince çok kişiyi tür olarak insanın değerinin bilgisiyle donatarak, bu bilgiyi hesaba katacak şekilde eylemde bulunmalarına yardımcı olmaktır. Bu kişilerin yaşamda en çok korktukları şey, başka insanlara karşı değer harcamaya bir eylemde, hak ihlaline yol açabilecek bir muamelede bulunmak ve kendi sahip oldukları insansal imkânları hayata geçirememektir. Onların yaşamlarında vazgeçilmez olan tek şey, bütünlüğünde oldukları kişi, kendi kişiliklerinde geliştirdikleri bilgisel ve etik yetenekleri geliştirmektir. Onlar için akademik tanınırlık, kendi etkinlik alanlarını amacına uygun bir şekilde gerçekleştirmeye yaradığı müddetçe önemlidir. Ve bu kişilere göre ancak insanlar arası ilişkilerde değer koruyan kişi özellikleri birer erdem olarak adlandırılabilir. Yaşamlarını bu şekilde anlamlandırmalarının sebebi sahip oldukları

insan görüşleri, yani “İnsan nedir?” sorusuna verdikleri cevaptır. Böyle anlamlandırmaktadırlar, çünkü onlara göre insan bir olanaklar/değerler varlığıdır. İnsanı türdeşlerinden yapıcı farklı kılan bu değerler; felsefe, bilim, sanat gibi insansal etkinlikler ya da adalet, cesaret, güven, sevgi, minnet gibi etik değerlerdir. Bu kişilerin mutluluğa bakış açıları da insan görüşlerine paralel bir biçimde şekillenmiştir. Onlara göre mutluluk, insanca, insana özgü imkânların gerçekleştirildiği bir yaşamın sonunda kendiliğinden gelen, böylesi bir yaşama eşlik eden bir iyi olma hali/kendinden hoşnutluktur. Aristoteles ile Demirel’in söylediklerini de hatırlarsak, bu kişilere göre mutluluk, etik değerlerle ilgisinde ruhun erdeme uygun etkinliği, insansal etkinlik alanlarıyla ilişkisinde yaratmak ya da yaratırcasına yaşamaktır.

Bu araştırma, kişilerin kendi yaşamlarını anlamlandırmalarında iki farklı eğilim olduğunu göstermektedir. Kimi katılımcılar, yaşamlarını tür olarak insan için anlamlı olan, onu türdeşlerinden farklı kılan şeylerle ilişkilendirerek anlamlandırmanın daha doğru olduğunu, kimileri ise, yaşamlarını kendi çıkar ve değer yargılarıyla bağlantı içinde, sadece kendileri için anlamlı olacak şekilde anlamlandırmanın doğru olduğunu düşünmektedir. Bu iki anlamlandırma biçimi, kişileri iki farklı mutluluk fikrine götürmektedir: kişisel isteklerin/arzuların tatmini olarak mutluluk ve doğru/değer koruyucu eylemde bulunmanın ve değer yaratmanın verdiği bir iyi olma hali olarak mutluluk. Varolanları kendi değerinden hareketle anlamlandıran kişiler, mutluluğu tür olarak insanın değerleri ile ilgi içine sokmuş; varolanları kişisel eğilim ve değer yargılarından hareketle anlamlandıranlar (değer atfeden ve değer biçenler) ise, mutluluğu kendi eğilimlerinin karşılanması, arzularının tatmin edilmesi ve değer yargılarının korunması olarak görmüştür. Bu çalışma, felsefe literatüründe teorik olarak tartışılan ve temellendirilen, kişilerin hayatı anlamlandırma biçimleri ile mutluluğa bakış açıları arasındaki ilişkileri, insanı bilme konusu edinen İnsan ve Toplum Bilimlerinin farklı alanlarında çalışan akademisyenler örnekleme üzerinden incelemesi ve ortaya koyması bakımından önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

Aristoteles (2015). *Nikomakhos’a Etik*. S. Babür (Çev.), Ankara: Bilgesu Yayıncılık.

Demirel, K. (2006). *Açıklamalı insani terimler sözlüğü*. İstanbul: Epsilon Yayınları.

Frankl, V. E. (2012). *İnsanın anlam arayışı*. S. Budak (Çev.), İstanbul: Okyanus Yayınları.

Glesne, C. (2015). *Nitel araştırmaya giriş*. A. Ersoy ve P. Yalçinoğlu (Çev.), Ankara: Anı Yayıncılık.

Hobbes, T. (2005). *Leviathan*. S. Lim (Çev.), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Kuçuradi, İ. (2003). *İnsan ve değerleri*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.

- Kuçuradi, İ. (2009). *Nietzsche ve insan*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- Kuçuradi, İ. (2010). *Çağın olayları arasında*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- Kuçuradi, İ. (2013a). *İnsan ve değerleri*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- Kuçuradi, İ. (2013). *Schopenhauer ve insan*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- Kuçuradi, İ. (2016). *Nietzsche ve insan*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- Kümbetoğlu, B. (2019). *Sosyolojide ve Antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Nietzsche, F. W. (2018). *Bir eğitimci olarak Schopenhauer*. M. Tüzel (Çev.), İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Nietzsche, F. W. (2013). *Zerdüşt böyle diyordu*. O. Derinsu (Çev.), İstanbul: Varlık Yayınları.
- Nietzsche, F. W. (2003). *İyinin ve kötünün ötesinde*. A. İnam (Çev.), İstanbul: Say Yayınları.
- Özcan, M. (2016). *İnsan felsefesi: İnsanın neliği üzerine bir soruşturma*. Ankara: Bilgesu Yayıncılık.
- Schopenhauer, A. (2018). *Yaşam bilgeliği üzerine aforizmalar*. M. Tüzel (Çev.), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.